

Senzorna integracija
iz dana u dan

Senzorna integracija iz dana u dan

Obiteljski priručnik
za pomoć djeci
s teškoćama
senzorne integracije

MR. SC. LINDSEY BIEL, RADNI TERAPEUT

I NANCY PESKE

OSTVARENJE

Biblioteka
POMOĆ U UČENJU

© Lindsey Biel i Nancy Peske, 2005.
© hrvatsko izdanje Ostvarenje d. o. o. 2007.

Naslov izvornika **“Raising A Sensory Smart Child”**

First published in the United States under the title Raising A Sensory Smart Child
by Lindsey Biel, M.A., OTR/L and Nancy Peske.

Copyright © Lindsey Biel i Nancy Peske, 2005.

First published in Penguin Books 2005

Prijevod: Irena Vresk, prof. def.
Urednica izdanja: Ilona Posokhova, prof. def.

Obrada i prijelom: Ostvarenje d. o. o.
Lektura: Snježana Horvat
Dizajn naslovnice: Ilona Posokhova
1. izdanje: listopad, 2007.

Nakladnik:

OSTVARENJE d. o. o.
Pušćine 21, 10417 Buševac
tel: 01 62-55-747, 62-55-314
faks: 01 62-55-751
ostvarenje@hi.htnet.hr

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 647572

ISBN: 978-953-6827-66-4

Mojim roditeljima od kojih sam naučila sve
što je doista važno znati.

LINDSEY BIEL

D. G. D.

NANCY PESKE

Sadržaj

<i>Predgovor</i>	9
<i>Zahvale</i>	13
<i>Uvod</i>	17

PRVI DIO

Prepoznavanje i razumijevanje senzornih teškoća vašeg djeteta

Poglavlje 1. Zašto je moje dijete tako... neobično?	27
Poglavlje 2. Sedam osjetila	43
Poglavlje 3. Usklađivanje s vlastitim djetetom	67
Poglavlje 4. Kako je do toga došlo?	81

DRUGI DIO

Rješavanje djetetovih senzornih problema

Poglavlje 5. Kako doći do radnog terapeuta i kako s njim surađivati	103
Poglavlje 6. Senzorna dijeta u svakodnevnim aktivnostima	119
Poglavlje 7. Praktična rješenja svakodnevnih senzornih problema	143

TREĆI DIO

Poticanje djetetova razvoja

Poglavlje 8. Suočavanje s teškoćama u razvoju	179
Poglavlje 9. Razvijanje govornih vještina i izbirljivost u jelu	211
Poglavlje 10. Pomoć djetetu u učenju i organiziranju	229
Poglavlje 11. Prehrana, spavanje i stres	255
Poglavlje 12. Komplementarne terapije i pristupi	273

ČETVRTI DIO**Senzorno inteligentno roditeljstvo**

Poglavlje 13. Disciplina, promjene situacija i problemi u ponašanju	287
Poglavlje 14. Kako zastupati svoje dijete u školi	307
Poglavlje 15. Posebni izazovi za tinejdžere	325
Poglavlje 16. Kako biti djetetu podrška u životu	333

PETI DIO**Preporučeni proizvodi i izvori**

Izvori korisnih igračaka, opreme i proizvoda	351
Fotografije igračaka, sprava i proizvoda	359
Lindseynih i Nancynih pedeset omiljenih igračaka	367
Organizacije i web stranice	369

<i>Bilješke</i>	378
-----------------	-----

<i>Kazalo</i>	386
---------------	-----

Predgovor

Temple Grandin

Kao osoba s autizmom i problemima senzorne obrade oduvijek sam svijet doživljavala drukčije. Kada sam bila u osnovnoj školi, školsko zvono je smetalo mojim ušima kao što zubarska bušilica iritira živac. Strašno sam se bojala glasnih zvukova poput praska balona. Grebanje podsuknje i vunene odjeće osjećala sam kao brusni papir na koži. Još uvijek nosim odjeću naopake kako mi šavovi ne bi smetali. Kako bih mogla podnijeti nove košulje, ispod njih nosim stare, dobro oprane, mekane majice kratkih rukava.

Ne postoje recepti za to što poduzeti ako imate dijete s određenim senzornim smetnjama jer su ti problemi u svakog djeteta drukčiji. Zato je ova knjiga toliko korisna. Pomoći će vam da prepoznate jedinstvene senzorne potrebe svoga djeteta, njihov utjecaj na svakodnevni život i što poduzeti u vezi s time. Neko dijete može uživati igrajući se vodom iz slavine, dok će se neko drugo dijete možda toga plašiti. Neko se dijete voli voziti na pokretnim stubama, a drugo ih izbjegava jer ne može shvatiti kako da s njih siđe. Problem može biti stupnjevan od vrlo blagog do teškog. Neko dijete može biti blago osjetljivo na zvuk, dok drugo može doživjeti traumu svakim dolaskom u veću trgovinu zbog preopterećenosti vidnim, slušnim i njušnim podražajima. Takvo se dijete, kad uđe u trgovinu ili se nađe u nekom drugom svakodnevnom okruženju, može osjećati kao da je između dva zvučnika na rok-koncertu pod reflektorima. Kad je živčani sustav previše podražen, on se isključuje. Neke osobe s najtežim senzornim problemima primaju podražaje samo jednim senzornim kanalom. Ili nešto samo gledaju ili samo slušaju; ne mogu istodobno gledati i slušati. Problemi senzorne integracije

zbunjuju. Kao roditelj, trebate informacije da shvatite što se događa i praktična rješenja o tome što poduzeti.

Problemi senzorne integracije također mogu ometati učenje. Kad sam bila dijete, nisam mogla čuti slušne detalje, što mi je otežalo učenje. Kada su odrasli brzo govorili, nisam ih mogla razumjeti. Njihov mi je govor zvučao kao strani jezik koji sadrži samo samoglasnike, bez suglasnika. Loše sam obrađivala slušne informacije iako su moji nalazi standardnog slušnog testa bili uredni. S obradom vidnih informacija nisam imala problema iako ih neka djeca imaju. Djeca s problemima obrade vidnih informacija često škilje i odvrćaju pogled koristeći se perifernim vidom premda im je nalaz vida uredan. Žale se da im crni tisak na bijelom papiru titra ili klizi po papiru. Taj problem može se ublažiti nošenjem naočala sa staklima u boji, ispisom na sivi papir ili papir pastelne boje. Fluorescentna rasvjeta i računalni monitor tipa zaobljenog televizijskog ekrana bliješte kao u diskoklubu. To onemogućava učenje. Korištenjem stolne svjetiljke i zamjenom običnog računalnog monitora za plošni LCD monitor ili prijenosno računalo s tipkovnicom standardne veličine i mišem, prekida se titranje i može se olakšati učenje.

Problemi senzorne obrade često se pojavljuju i uz različite druge dijagnoze. Senzorne probleme također mogu imati i djeca i odrasli uz sljedeće dijagnoze: razvojni poremećaj, autizam, Aspergerov sindrom, pervazivni razvojni poremećaj, ADHD (poremećaj pomanjkanja pažnje s hiperaktivnošću), teškoće u učenju, nezrelost, sindrom fragilnog X kromosoma, fetalni alkoholni sindrom, Tourettov sindrom, anksioznost te mnoge druge dijagnoze. Također, poremećaj senzorne integracije može se javljati samostalno, bez ijedne druge dijagnoze.

Vrlo je važno da u rješavanju djetetovih senzornih problema surađujete s radnim terapeutom i drugim stručnjacima. Terapija poremećaja senzorne integracije često pospješuje učinkovitost drugih terapijskih programa kao što su logopedska terapija ili primijenjena analiza ponašanja (ABA). Neka su djeca poput televizije čiji se zvuk ne može izoštriti, a slika "sniježi". Umirujuće senzorne aktivnosti, poput dodira dubokog pritiska na tijelo smješteno između dvije teže strunjače ili lagano ljuljanje, mogu reducirati senzornu zbrku i pomoći informacijama da lakše prolaze kroz mozak. Druge terapije mogu biti učinkovitije ako se provode tijekom ili neposredno nakon što je dijete primilo adekvatnu količinu i vrstu senzornih podražaja koju njegovo tijelo traži.

Ova će knjiga pomoći roditeljima, učiteljima i terapeutima da shvate i rade s djetetom čiji senzorni sustav loše funkcionira. Nažalost, neki stručnjaci ne razumiju probleme uzrokovane poremećajem senzorne integracije. Teško im je shvatiti da djetetov senzorni sustav funkcionira drugačije od njingo-

vog. Neki pak ljudi misle da terapija poremećaja senzorne integracije nije osobito učinkovita jer druge terapije, kao npr. primijenjena analiza ponašanja, imaju uporište u znanstvenim istraživanjima. Jedan od problema u znanstvenim istraživanjima poremećaja senzorne integracije leži u tome što je djetetu postavljena dijagnoza autizma ili ADHD-a, umjesto specifičnog poremećaja senzorne integracije. Budući da problemi izuzetno variraju od djeteta do djeteta, određena terapija može biti korisna za jedno dijete, a za drugo ne. Drugim riječima, iznimno je teško dobiti homogen uzorak za znanstveno istraživanje zbog široke lepeze varijacija u senzornoj osjetljivosti, kao i individualnim reakcijama na senzorni podražaj.

Ova će vam knjiga pomoći da otkrijete ima li vaše dijete smetnje senzorne integracije i što u vezi s time poduzeti. U njoj ćete naći brojne praktične informacije kako riješiti problem hiperaktivnosti ili slabe koncentracije, kako poboljšati djetetovu koncentraciju i raspon pažnje i kako poboljšati djetetovo ponašanje. Također ćete pronaći korisne metode i postupke za hvatanje ukoštac sa svakodnevnim aktivnostima koje vašem djetetu predstavljaju izazov, kao što su češljanje, kupanje, šišanje, nošenje odjeće, odlasci u velike trgovine, izbirljivost u jelu, spavanje, suočavanje s nizom grupnih situacija kao što su vrtić, škola i zabave, posjete zubaru, preosjetljivost na zvukove, te štošta drugo. Na kraju, ovdje su odgovori roditeljima koji su tražili pomoć za svoju djecu s problemima senzorne integracije.

Temple Grandin je izvanredna profesorica animalnih znanosti na Državnom sveučilištu u Coloradu i osoba je s autizmom. Autorica je knjige "Thinking in Pictures" (Razmišljanje u slikama).

Zahvale

Od nas devije:

Ova je knjiga vrhunac mnogih umova, perspektiva i mnogih stručnih područja.

Neki od najboljih stručnjaka dali su svoj doprinos. Željele bismo zahvaliti predivnim radnim terapeutima koji su s nama podijelili svoje stručno znanje i razmišljanja, posebno Lindi Calise, Prudence Heisler, Stevenu Kaneu, Lindsay Koss, Jerryju Lindquistu, Pauli McCreedy, Claudiji Meyer, Sari Ockner, Anni Buckley-Reen i Karen Roston. Također zahvaljujemo nutricionistici mr. sc. Kelly Dorfman, razvojnoj optometristici dr. Fran Reinstein, pedijatricama dr. Feliciji Wilion i dr. Jane Aronson; fizioterapeutkinji Elizabeth Crawford; audiologinji mr. sc. Louise Levy, logopedicama Melissi Wexler Gurfein, Jodie Kertzner i Risi Kirsch; stomatologu dr. Allanu Frankelu; defektolozima mr. sc. Robinu Angelu, Margaret Dunkle sa Sveučilišta George Washington i Shirley Schmidt.

Jako smo zahvalne roditeljima, tinejdžerima i odraslima s poremećajem senzorne integracije koji su s nama podijelili svoje priče u nadi da će ohrabriti druge i pomoći im, uključujući Paula Baliusa, Heidi Buck, Missy Feldhaus, Barbaru Hettle, Stacy-Ann Searle, Kassianu Sibley i Kelly Wolbert. Zahvaljujemo i Rimi Regas koja je mnogim roditeljima pomogla da nađu potporu i informacije putem interneta.

Milijun i jedna hvala računalnom geniju Ricku Frankelu za tehničku pomoć i na neobično dobrom zdravom razumu i što nas je uveo u memorijske kartice. Veoma smo zahvalni nevjerojatno talentiranim Montyju Stilsonu, Rebeci Alexander i Tonyju, Kerry, Arlu. Također zahvaljujemo Dariju Mellermanu s YAI/ Nacionalnog instituta za osobe s invaliditetom na njegovu entuzijazmu i podršci u pisanju ove knjige.

Također bismo željele zahvaliti svojoj urednici Janet Goldstein čija nas je vizija inspirirala, kao i njezino uredničko vodstvo i entuzijizam. Zahva-

ljudimo Rakiji Clark, pomoćnoj urednici koja nam je mnogo pomagala; Sabrini Bowers, vrlo talentiranoj dizajnerici knjige; te našoj zastupnici koja je vjerovala u ovaj projekt od samog početka. Zahvaljujemo također i Andrewu M. Rousseyju, predsjedniku Southpaw Enterprisesa, Inc., koji nam je ustupio fotografije proizvoda.

Naposljetku, najviše zahvaljujemo Temple Grandin na njezinoj inspiraciji, vodstvu i podršci.

Lindseyne zahvale:

Roditeljima i djeci koji su mi dozvolili da uđem u njihove živote i koji su mi rekli mnogo toga. Bila mi je čast i zadovoljstvo! Posebno zahvaljujem Amy Hochfelder, Joanni Sciortino, Elisabeth Radin i Tamari Bernstein. Zahvaljujem također Gradskoj školi i Dnevnoj školi "Kamen temeljac" u Manhattanu na njihovu profesionalizmu i odlikama te na povjerenju koje su godinama imali u mene. Posebno zahvaljujem Sally Poole, radnoj terapeutkinji, izvanrednoj profesorici na Sveučilištu New Yorku, koja me naučila da volim znanost.

Moji roditelji William i Geraldine Biel te braća Timothy i Michael bili su nepresušan izvor ljubavi i podrške te su mi jako puno pomogli u pisanju ove knjige. Minnie je uvijek bila tu da mi pruži utjehu i prolije mi kavu, dok nam je Rick pružao mudrost, ohrabrenje, emocionalnu i tehničku podršku, spremao nam obroke kao vrhunski kuhar. Katkad bi čak i oprao posuđe.

Nancyne zahvale:

Ljudima koji su godinama pružali podršku i davali savjete meni i drugim roditeljima u različitim internetskim grupama podrške i popisom različitih usluga.

Svima iz YAI/NYL osnovne škole u gradu New Yorku koji su se ljubazno ponašali prema mom sinu, pružali mu podršku i omogućili mu da obogaćuje svoja iskustva kroz učenje. Svakom roditelju djeteta sa senzornim smetnjama zaželjela bih da bude blagoslovljen ovim izuzetno stručnim učiteljima, terapeutima, ravnateljima i socijalnim radnicima, poput ravnateljice mr. sc. Patricije Harmon, socijalnih radnica Donne Mizrahi i Wendy Kagan, Mikea Nandellija, defektologinje mr. sc. Kerry Weisinger, terapeuta Lauren Menkes, Jerilyn Fortsch, Allison Haberman i Elizabeth Balzano, Jima Burnsa i Bonnie O'Brien. Također zahvaljujem logopedici Jodie Kertzner koja je prva ukazala na dispraksiju u mog sina, i Risory DeLeon, M.S.W., koordinatorici usluga u Dnevnoj školi "Kamen temeljac", koja mi je omogućila program rane intervencije.

Mojoj obitelji na ljubavi i podršci koju su mi pružili. Posebno zahvaljujem onima koji su mi pružali i praktičnu podršku: svojoj šogorici Carol Peske na ranoj i neprocjenjivo važnoj povratnoj informaciji o prvim koracima rada, kao i na idejama o radu, te svojoj šogorici Virginiji Darrow Menegaz, M.S.,R.D., L.N., koja nam je pomagala oko informacija vezanih uz prehranu, bodrila nas i koja je, zapravo, pridobila mog sina da proba tofu i sojino mlijeko!

Posebno zahvaljujem svom suprugu Georgeu Darrowu koji ima dar za rad s djecom i bezgraničan entuzijizam za podnošenje senzorne dijete našeg sina, i za odgoj u ljubavi i prihvaćanju. Zahvaljujem i toplim obrocima i računalnom programu za uništavanje virusa! Više nego svima, zahvaljujem svom momčiću čija mi dobrota, znatiželja, entuzijizam i nestašnost donose toliku radost svaki dan.

Uvod

NANCYNA PRIČA

Jednog lijepog proljetnog jutra, nakon dva i pol sata porođaja koji je pod utjecajem epiduralne anestezije bio toliko bezbolan i duhovno uzvisujući da sam praktički komunicirala sa svojim precima na astralnom planu, liječnik mi je dao znak da sam rodila svoje prvo dijete, malog zdravog dječčića. Moj suprug George i ja već smo bili puni planova za svoga sina - bit će pametan, znat će se lijepo izražavati, bit će obrazovan, odgovoran, aktivan - ukratko, savršen.

Kako su mjeseci prolazili, postalo je jasno da smo se pretvorili u tipične novopečene roditelje, čudeći se svakom razvojnom koraku, svakoj njegovoj mušici, sretno uvjereni u blistavu budućnost ushićeno snimajući kamerom svaki trenutak. Bio nam je velika radost, ljuljao se satima u svojoj ljuljačci obješenoj o strop, nikada ne bi plakao i nikada mu ne bi dosadilo. Bio je tako hrabar dječak da ne bi ni trepnuo okom kada je primao cjepivo. Bilo nam je smiješno kakvog je karaktera postao naš mali Cole, stalno je tresao glavom dok ne bi prasnuo u smijeh i udarao jače od svih vršnjaka u svoj mali bubanj.

No u vrijeme svog tog optimizma bilo je trenutaka kada bismo se upitali: *Što je tom djetetu?* Zvuk sirene na igralištu doveo bi ga do laganog transa: kada bi prolazilo vozilo hitne pomoći s upaljenom sirenom, zaustavio bi se na vrhu tobogana i zurio ispred sebe, a djeca bi u gomili iza njega već čekala svoj red za tobogan. Često bih ga glasno zazivala po imenu i mahala mu rukom ispred očiju, ali uzalud. *Čudno je to*, pomislila bih, no ubrzo bih se okanila tih misli. Možda je bio samo malo slabije pažnje od druge djece.

Još je žalosnija bila činjenica da unatoč velikoj ljubavi prema knjigama, našem stalnom verbalnom poticanju i ranom progovaranju (izgovorio je "mama" i "tata" sa šest mjeseci, a svoju prvu rečenicu s četrnaest mjeseci) kao da gubi svaku riječ iz vokabulara čim je usvoji. Jednostavna riječ kao što je "voda", koju bi trebao koristiti nekoliko puta dnevno kada traži piti, izletjela bi mu neočekivano iz usta, a nakon toga ne bismo je od njega čuli mjesecima. Čak i kad bismo ga uvjerali da ne razumijemo što želi ako drži čašu i mljacka jezikom, on ne bi rekao "voda", čak ni "vo". To bi ga samo dodatno frustriralo.

Kao osamnaestomjesečno dijete, Cole je prošao liječničku provjeru. Pedijatar nas je savjetovao da pričekamo i vidimo što će se dogoditi, pa smo mislili, on je stručnjak, nemamo se oko čega brinuti. No kada je Cole imao dvije godine, govorio je samo sedam riječi pa nam je pedijatar preporučio da odemo privatnom logopedu. Pao nam je teret s leđa jer je liječnik napokon opravdao našu zabrinutost, ali istodobno smo se borili s osjećajem da s našim djetetom nešto nije u redu i nismo znali koliko je to loše. U isto vrijeme bili smo zbunjeni i razočarani mnogim dobronamjernim savjetima prijatelja i rodbine: "Ne brinite, progovorit će kad bude spreman", "Nemojte mu davati to što želi prije nego vam kaže što treba pa će progovoriti", "Dječaci uvijek progovore kasnije od djevojčica" i "Einstein je kasnije progovorio pa se pretvorio u genijalca".

Kada sam shvatila da će moj sin doći na red kod logopeda tek za četiri mjeseca, nisam znala što da radim. Trebam li prestati brinuti i čekati da Cole progovori u sljedećih nekoliko mjeseci? U očaju sam putem interneta na forumu postavila pitanje misleći kako je možda netko već bio u takvoj situaciji. Jedna mi je majka rekla da hitno odvedem sina na procjenu k državnom stručnjaku za ranu intervenciju. Naime, prema federalnom zakonu pod nazivom "IDEA" (Zakonski akt o edukaciji osoba s posebnim potrebama - "The Federal Individuals with Disabilities Education Act"), svakom je djetetu mlađem od tri godine s odstupanjima u razvoju omogućena besplatna procjena i besplatna ili povoljna služba za intervenciju. Evaluacija bi trajala samo nekoliko sati, što bi uključilo i procjenu njegovih ostalih vještina, osim govora, a mom bi sinu to izgledalo kao da je došao u veliku igraonicu u kojoj ga nekoliko zanimljivih nepoznatih ljudi zabavlja. Otišla bih mirne duše i uvjereni da je njegov razvoj normalan, ili bih mogla početi primati u kuću besplatne službe koje će pomoći u rješavanju problema još u ranom razdoblju, kada su mozak i živčani sustav još otvoreni za učenje i podložni ponovnom oblikovanju. S druge strane, postupam li glupo što priznajem da sam zabrinuta i da želim odgovor?

George i ja odlučili smo odvesti sina na besplatnu procjenu koja je bila na rasporedu za nekoliko tjedana. Bili smo malčice nervozni kada je svanuo taj dan, iako je bilo jasno da Cole divno provodi vrijeme pokazujući svoje vještine trima stručnjacima: radnom terapeutu, edukacijskom procjenitelju i logopedu. Odgovorili smo na mnoga pitanja o njegovu razvoju i ponašanju te smo se još više zabrinuli gledajući ih kako sve to žurno zapisuju. Iskreno rečeno, osjećali smo se pomalo zaštitnički prema sinu. Zašto svaki detalj Coleova ponašanja tumače kao problem, od uzbuđenog mahanja ručicama kada ga kupamo do plakanja i inzistiranja na dugom, čvrstom zagrljaju kada je umotan u ručnik. Nije li on samo malo... neobičan?

Rečeno nam je da Cole ima usporen razvoj govora i preporučeno da ide na govornu terapiju dva puta tjedno. To smo očekivali i emocionalno smo se pripremali. No tada su nam rekli da ima teškoće i u finoj motorici. Bili smo šokirani - koga brine način na koji drži bojicu s dvije godine? I što znače te "senzorne teškoće" zbog kojih treba ići k radnom terapeutu dva puta tjedno?

Kretali smo se naprijed-nazad između poricanja - ne može biti tako loše kako kažu, zašto, vidi kako je pametan! - i depresije. Uskoro su mi od svih tih njegovih šarmantnih malih mušica navrle suze na oči. Što sve to znači za njegovu budućnost? Ne paničare li previše oko njegova kašnjenja s govorom i čudnih malih navika koje je vjerojatno naslijedio od supruga i mene?

Kako je vrijeme prolazilo i više sam istraživala, više sam razgovarala sa sinovom radnom terapeutkinjom Lindsey, i s drugim roditeljima na internetskim grupama podrške, moji osjećaji i percepcija počeli su se mijenjati. Počela sam slagati komadiće u cjelinu i suočavati se s činjenicom da s mojim sinom nešto *nije* u redu - neurološki problem nazvan poremećaj senzorne integracije (SI). Primijetila sam veliku razliku u Coleovoj sposobnosti usmjeravanja pažnje u igri i učenju nakon jedne Lindseyne seanse radne terapije ili nakon aktivnosti koje je ona predložila, kao što je pritisak jastucima na njega kako bi mu se pružao dodir dubokog pritiska po koži, ili aktivnosti u kojoj sam sebi vrši pritisak na zglobove tako da skače.

Počeli smo učiti Colea da sam prepozna svoje senzorne potrebe i nađe prihvatljiv način da ih zadovolji kako bi se osjećao manje nadvladan nepredvidljivim svijetom oko sebe. George je također odigrao značajnu ulogu igrajući s Coleom razne terapijske igre koje su mu pružale potrebnu senzornu stimulaciju. Danas je naš stav ovakav: Cole je pomalo čudan i razlikuje se od druge djece, pa što? Sretan je, dobro prilagođen i pristojan; voli ići u školu i na svoje različite terapije; silno je napredovao u mnogim razvojnim područjima, a suprug i ja više nismo preplašeni kad zaostane u nekim područjima. (Takve vrste neuspjeha zajedničke su svoj djeci s poremećajem senzorne integracije, što ćemo objasniti u osmom poglavlju.)

George i ja prihvatili smo činjenicu da je svaki dan malo drugačiji kad imaš dijete s poremećajem senzorne integracije. Jedan dan mu je svejedno što nosi, drugi dan mu smeta ostatak etikete na ovratniku majice. Jednom je George nabavio karte za izlet trajektom na otok, a dan putovanja bio je neočekivano vjetrovit. Razmišljali smo o tome kako Cole uvijek burno reagira, pozitivno ili negativno na vjetar, ljuljanje i buku trajekta, i kako ćemo ili imati prekrasan izlet ili će nam se izlet pretvoriti u pakao. Imali smo sreće taj dan, ali razvijanje naše senzorne inteligencije i učenje o tom kako postupati s Coleovom prekomjernom i premalom osjetljivošću uvijek je nova pustolovina.

LINDSEYNA PRIČA

Kada sam nakon karijere marketinškog stručnjaka odlučila postati radni terapeut, nisam znala koliko ću biti uspješna. Ponudili su mi cijelu stipendiju da diplomiram na fakultetu obrazovanja u New Yorku i da zauzvrat radim dvije godine u lokalnim školama. Iako sam sebe zamišljala u radu s odraslima s posebnim potrebama, činilo se da jedino radeći u školi mogu dogurati do magistra radne terapije. Naposljetku, poslije se uvijek mogu prebaciti na rad s odraslima!

Te promjene životnih planova! Zatvorila sam svoju reklamnu agenciju i s finih odijela i visokih peta te dosadnih sastanaka prešla na boju za prste, traperice i tenisice kako bih radila s djecom s različitim problemima, od autizma do teškoća u učenju i onih s cerebralnom paralizom. Zaljubila sam se u rad s djecom. Bilo mi je uzbudljivo što igra i zabavljanje pomažu djeci da dobro odrade zaista teške stvari. Kako bih pomogla djetetu koje odbija zadatak, morala sam učenje učiniti zabavnim - bilo da je to značilo naučiti desetogodišnjaka ispravno pisati slovo "D" u zdjeli s čokoladnim pudingom ili tinejdžera u invalidskim kolicima naučiti da se samostalno hrani specijalno prilagođenom žlicom.

Lakše je bilo pomoći djetetu s vidljivim tjelesnim oštećenjem. Djetetu sa spasticitetom koristile su dobro poznate i široko rasprostranjene tehnike. Djeci s teškoćama u učenju koristile su druge specifične intervencije. No bilo je i mnogo djece bez vidljivog oštećenja koja su također patila. Pomaganje toj pametnoj ali "izgubljenoj" djeci postao mi je najveći izazov, onakav kakav mi je nekad bio pobjeda na natječaju za najbolju reklamnu kampanju. Unatoč njihovoj očitog inteligenciji, ta se djeca nisu mogla koncentrirati u učionici, bila su sklona emocionalnim ispadima ili su bila bolno povučena i usamljena na igralištu. Nisu mogla čitko pisati, gubila su zadaće, bila su